

05

A

634

Themata Physica

DE NATURA ET
MONSTRIS

EX ΦΥΣΙΚΩΝ ΤΑΤΟΥ Illius Philosophi (Aristo-
telis) eiusq; Interpretum libris physicis
passim collecta:

ET

Sub Praesidio Clarissimi Viri

DN. M. ANTONII (EVONYMI,
Teucheni Carinthorum, Logices & Ethi-
ces Professoris publ.

*Ad discutiendum & defendendum in scholis
Philosophicis Inclytæ Academiae VVitebergensis
proposita*

à

M. MARTINO HILVVIGIO, Boles-
laviensi Silesio: Reuerendi Dn. D. Salo-
monis Gesneri priuigno.

*Habebitur disputatio 4. Cal. Julij, in Collegio
nouo, hora 6. matutina,*

VVITEBERGÆ,

Typis Wolffgangi Meisneri.

ANNO M. D. XCV.

*de gen
anima
utari
na / ij
s tres*

Amplissimis, & Consultis: Viris

Domino M. THOMÆ HEINISIO Patri Patriæ:

DOMINO PAULO HANVALDO, Sponsori suo in Baptismi lauacro:
Prudentissimis Dominis Consulibus: Et

Domino JACOBO PREIBISIO, (Agnato suo,) Senatori
Reipub. Boleslaviensis primario:

Mœcenatibus ac patronis suis obseruandis. S.

05 A 634
Innumera illa & haud exigua Ampl. Vestrarum in me beneficia fecere, ut nullo unquam tempore de A. V. benevolentia erga me & fide dubitarem, sed semper optima quæuis de iisdem mihi pollicerer. Licet enim nunc vel maximè eorum non recorder, quibus me à pueris A. Vestrae in patrio profecutæ sunt solo: illa tamen, quæ mihi quinquennio hoc, quo in exteris dego terris, exhibita sunt, illa (inquam,) me memori adhuc tenere mente, fateor. Quoties enim de studijs & profectibus meis ab Ampl. Vestræ quæsitum, quoties exhortationes ad illa perscriptæ: Quam anxie pro nobis A. Vestrae in aula Cæsarea tum laborabant, cum in Balthico littore ob quorundam à vera doctrina dissentientium inuidiam & traductio- nes aduersâ aliquamdiu uteremur fortunâ? Hic vero (Vitebergæ) dum moror, inq; patriâ rescitum, me honestissimo Inclytæ huius Academiæ Collegio Philosophico nomen meum vnâ cum reliquis 66. Viris ac Iuuenibus, (qui tum Lauream ambiabant Philosophicam,) dedisse: Vestrae A. quoq; suo & Consilio & auxilio me is honoribus deesse noluerunt. Adhæc ne nunc quidem A. Vestrae officio suo desistere mihi videntur, sed indies etiam melius mihi fauere. Dum n. hisce diebus manu verso Themata hæc de Quæstione Physica, eaq; ut primitias studiorum meorum Philosophicorum ijs dicare cogito, quibus me omnia, quantulacunq; in saniori Philosophia habeam, acceptum referre debere fateor: Reuerendo nimirum Domino VITRICO MEO, D. SALOMONI GESNERO, (quem optimo iure Parentem meum tam animi quam corporis semper habui, & nunc inprimis habeo, ac quamdiu vixero habebo): & Spectabili Decano, Domino M. IOHANNI HAGIO, Mathematicum Pr. P. Promotori meo unice colendo. nec non reliquis eius Collegij Professoribus, Dominis meis præceptorib. obseruandis. Eo ipso tempore, inquam, præter omnem expectationem meam vir Prudentissimus, Dominus IACOBVS PREIBISIVS, Agnatus meus amicissimus, & Parentis mei Dni MATTHIAE HILVVIGII (piæ recordationis) intintus quondam & familiarissimus, haud leue iterum benevolentia suæ in me signum edens, quàm sibi & reliquis Dominis Patronis sim. cura re ipsa testatum. facit. Quare intermittere omnino non potui, quin animi sententiam mutarem, & disputationem hanc meam in grati animi argumentum vobis Viri Amplissimi & Consultissimi, Patroni perpetua obseruantia colendi, consecrarem. Spero a. facile mihi hac in re veniam daturum R. Dm. Parentem, Promotorem itidem, & reliquos Dominos Præceptores meos, (quibus omnibus me multum debere scio,) cum alioqui notum sit illud: Parentibus & Præceptoribus neminem valere æquiualens reddere pretium. Valete, meq; Clientem Vestrum ut hætenus amastis imposterum amate. Dabantur Vitebergæ, 12. Maij, Anno 95.

Ampl. Vestrarum: Subiectissimus Clientis:

M. Martinus Hilvvigius, Bolesl. Sil.

Substantia seu Corporea seu incorporea sumitur, & principium rerum naturalium definitur:) Estq; tum vel prima cuiq; subiecta materies, vel forma rei & species, l. 2. ααρ. c. 8.) Deniq; & improprie ultimam ac propriam cuiusq; rei differentiam notat.

VI.

Nos autem Naturam dicentes, Formam hoc loco intelligimus, cum illa ut ενδελέχεια magis sit natura quam materia. Et illam propter finem & τὸ βελτίον & εὐεχεα actiones quaslibet suscipere, insequentibus euinci potest rationibus: (l. 2. ααρ. c. 8.) Primum enim quia res naturales omnes aut semper, aut plerumq; ad eundem modum fiunt: Casu certe aut à fortunâ, quæ habent euentus extra semper & frequenter, fieri nequiquam poterunt, sed erit necessario in naturalibus finis aliquis, & id quod alicuius fit gratia.

VII.

Deinde ubi antecedentia & consequentia ad vnum referuntur, ibi est alicuius gratia. Et verò eodem modo à Natura, ut ab Arte res agitur, prout scil. apta est agi, seu, confici: quia Ars alia perficit, quæ Natura nequiuuit, alia imitando Naturam facit. Quare si in omni Arte & actione finis tanquam bonum aliquod spectatur, ea quoq; quæ Naturâ fiunt, alicuius gratia fieri constat.

VIII.

Præterea si ipsa naturalium aspiciantur rerum genera, & quidem rationis expertium, (quæ licet non ulla vel arte vel consultatione moueantur, mente tamen quasi prædita videntur) finem omnino in natura esse vltro patebit. Finis enim gratia hirundinem nidum exstruere, araneam telam texere, plantas etiam ad tegendos & muniendos fructus suos frondes producere, quis negabit? Quia deniq; Naturam nos hoc loco pro forma accipimus, & cum hæc à Philosopho dicatur esse finis rerum nascentium, eò quod cætera eius fiant gratia, Naturam circa finem occupatam esse, necesse est.

IX.

Et ista quidem Authoritati illorum qui finem à Natura spectari negabāt, opposuisse sufficiat. Sequitur ut de Erroribus dicatur, qui in Natura euenire solent, num illi probatam nostram thesim infringant. Erroria α. σφάλματα τῆς φύσεως Monstra vocantur, quæ s. præter naturam fiunt, ut à Philosopho finiuntur, (l. 4. περὶ γενέσεως ζώων c. 4.) Εἰσι τὸ τέρας

τέρας

τίτρας τῶν παρὰ φύσιν τι, παρὰ φύσιν δ' οὐ πᾶσαρ, ἀλλὰ τῆρ ὡς ἐπὶ τὸ
πολύ. Item, εἰσὶ τὰ τέρατα ἀμαρτήματα ἐκείνου τῶ ἕνεκα τῶ. Et fiunt
Monstra proprie in Animantibus: neq; tamen in omnibus, cum et pisci-
um propter mollem et humidam eorum materiam, & animalculorum
magis nos latentium monstrifici partus non admodum curentur.

X.

Neq; unius sunt modi partus Monstriosi, sed alij quidem deficiunt,
alij excedunt partibus aliquibus corporis. item, alij minuta habent &
læsa, alij plura numero, alij maiora, alij non suis posita locis, alij deniq;
alio à suis speciebus differunt modo. Qua de re plura est legere apud
Medicos. Talia autem omnia generari vel propter materiae supera-
bundantiam, defectum, corruptionem, qualitatum in ea διακράσιον,
vel concubitum inordinatum, aut aliud aliquod impedimentum, ex li-
bro 4. περὶ γενέσεως ζώων, videre est.

XI.

(Vbi tamen etiam sciendum, quod, quemadmodum reliqua noua et
inuisitata in hoc vniuerso opera nunquam omni fine carent, sed recte
vel à Significatione omnipotentiae diuinæ liberrimè agentis σημα, id
est, signa dicuntur, vel à denuntiatione calamitatum & malorum
Portenta vocantur: τέρατα quoq; s. res à naturæ formatione abhor-
rentes, sæpè contra intentionem secundarum causarum excitentur &
efformentur præmonendi nos gratia, de maledictione diuina, ir. i Dei
aduersus peccata, vitiata à hominum naturâ, & fragilitate imprimis ac
fluxibilitate materiae elementaris.)

XII.

Anne igitur, (quærat aliquis,) adhuc Natura quiduis finis gratia
gignet, cum talia in rerū vniuersitate producantur, quæ propter finem
aliquem fieri asserere nemo audet? Respondetur, Quod omnino. Et quod
nodum allatum attinet, variæ Physicorum nobis suppetunt responsio-
nes. Quidam enim distinguentes inter Naturam Vniuersalem & Par-
ticularem, illam necessariò agere, hanc verò contingenter, cum causa
particularis impediri & aliter agere possit, dixerunt.

XIII.

Natura autem VNIVERSALIS in naturali Philosophia vel est virtus
diffusa in Substantias cælestes, & vis cælitus immissa his inferioribus,
(quæ Mathematica dicitur) Vel est ordo rerum omnium, s. causarum

certo ordine dispositarum, cum pendentia ab uno primo principio: Vel denique cum speciei aut generi, id est, secundis substantijs tribuitur causa & effectus naturalis, Vniuersalis Natura dicitur. Contra Particularis, propria mixti est natura.

XIII.

Et huc respexisse Philosophum in finitione τὸ τεράτῳ, ipsa verba testantur: Monstra enim esse dicit rem præter naturam, παρὰ φύσιν τι, παρὰ φύσιν δ' οὐ πάσα, ἀλλὰ τῆρ ὡς ἐπι τὸ πολὺ: περὶ γὰρ τῆρ αἰεὶ, καὶ τῆρ ἐξ ἀνάγκης, οὐδ' ἐρ γίνεται παρὰ φύσιν. Sic in eandem sententiam Dominus Philippus respondet: Manere ordinem in conseruatione vniuersaliter, etiamsi interdum in aliqua parte Materie confusio aliqua accidat.

XV.

¶ Secundum hos igitur illud, quod dicitur: Naturam nihil agere frustra, intelligendum est de effectibus vniuersalibus omnibus nullo excepto: de particularibus verò non quidem omnibus, sed maxima ex parte, cum effectus naturæ quandoque impedimentum recipiant: ut doctissimus interpretatur Zabarella, l. de partit. Animæ c. vlt. Quidam vero de omnibus vniuersè in natura affirmant finis gratia fieri, si sc. Intentionem & consilium naturæ aspiciamus. Quicquid n. à natura fit secundum eius consilium & intentionem, id nunquam potest esse frustra.

XVI.

Quare si aliquis in supra posita Democriti & Epicuri obiectione (à monstris petita) persistat, & ulterius ad primam harum responsionum instet: Naturam Vniuersalem extra indiuidua nihil esse, destructa que omni natura particulari, illam quoque reuera destrui. Et per consequens inferre velit: Quoniam conceditur, Naturam particularem contingenter agere, & errare posse, omnem naturam frustra operari, nec certum habere sibi propositum finem.

XVII.

Huic, inquam, quod obtendamus, altera nos docet solutio. Nul- lam scil. omnino Naturam Monstrum seu erratum intendere. Quod enim monstra non propriè sint à Natura, neque illa errorem ullum machinetur, ex sequentibus abundè patet. Quia namque Monstrosi effectus propter suum deesse aut superesse deformes sunt: Et vero Natura, utpote nobilissimum agens ad deformitatem tendere nequit. Deformia certè illa propria Naturæ esse effecta, nemo sanus asseret.

XVIII.

Quoiam itidem Natura in uniuersum abhorret, in Infinitum species procedere: ideo Ei productionem rerum dissimilium à suis speciebus, aut formarum peregrinarum imputare neutiquam possumus. Præterea, ut ipsius Philosophi memuniam consensu, aspiciatur saltem disquisitio eius de causis Monstrorum, quæ habetur loco iam ante citato, 4. sc. de Generat. an. c. 4. In qua, postquam Errata illa vel ex confusione duorum seminum diuerso subeuntium tempore, (aut etiam diuersarum specierum:) vel ex uno semine non bene distincto, vel alioquin non bene affecta materia naturali monstrasset: hanc subnectit conclusionem. Idcirco manifestum est, Causam euentuum huiusmodi **IN MATERIA** esse putare oportere. Qui ergo ea, quorum causa Materia demonstratur à Philosopho, Formæ et naturæ actuanti ascribere poterimus?

XIX.

Adhæc, quia talis est effectio, qualis habitas: agit forma s. natura pro subiecta materia, & cum quod vult perficere nequit, ne nihil agat, facit id quod potest. Quare data improba materia, improbus exit effectus: qui tamen propriè non fit à natura informante. Licet enim insoliti quoque effectus, ratione qua sunt effectus, à natura profiscantur, tamen ἀσυνλογίως prorsus inde inferetur: Si natura efficit, ut hoc sit, ergo facit ut tale sit, s. ut hoc sit monstruosum: Eò quod plures possunt una in re esse formæ subordinatæ.

XX.

Idem porrò nominis euincit ratio. Quoniam enim **Μονστρα** τφάλματα & ἀμαρτήματα, s. Vitia dicuntur, nullo modo à Causa per se agente, (qualis est Natura,) fieri possunt, sed eâ, quæ per accidens Causa dicitur. Denique quia hæc ad alteram Causarum per accidens referri ipsa τὸ αὐτομάτου definitio testatur: Et vero eorum, quæ fortuna & Casu fieri dicuntur propriè ignorantur, s. sunt ἀόριστα. Natura eorundem efficiens statui nequit.

XXI.

Atque sic naturam nunquam non propter finem agere, & τὸ βέλτιστα οὐδ' ἐνεκά quidnis machinari, adeo certum est, ut in imperfectioribus effectibus producendis propriè non dicatur egisse.

Nihilomi

eina
cci-
ga
bo
ate
lia

re-
ra
ra,
us
no
m
on

e-
u

e man
it.

-
-
-

BT für

a -

Sp
k
ng

05 A 634

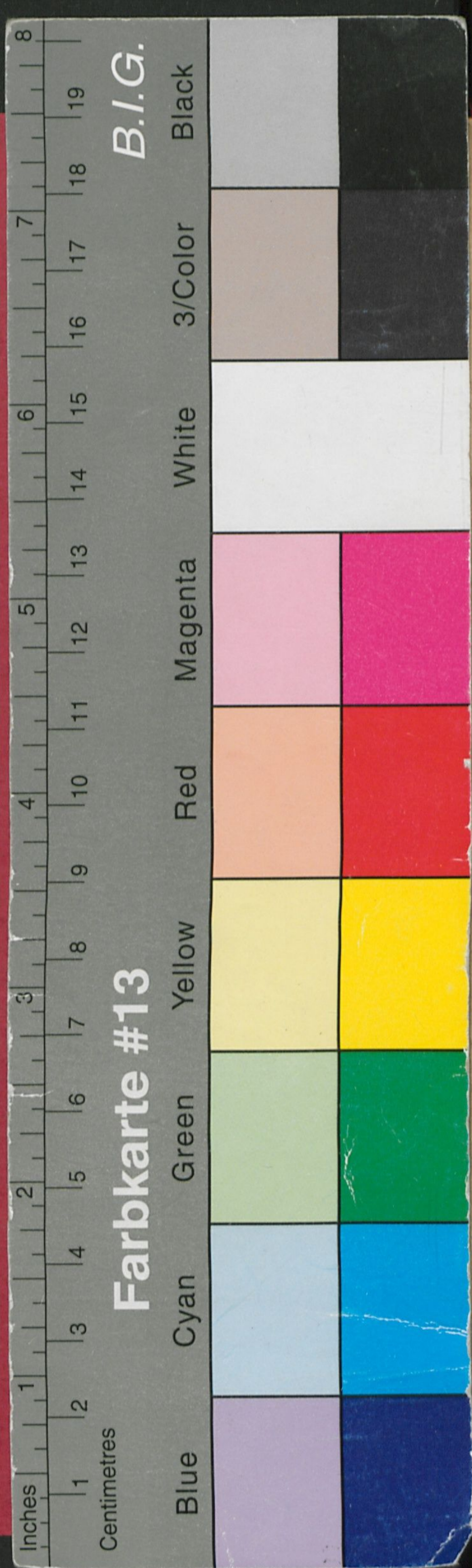
ULB Halle 3
003 761 614

Themata Physica

DENATURA ET MONSTRIS

EX ΦΥΣΙΚΩΤΑΤΟΥ Illius Philosophi (Aristo-
telis) eiusq; Interpretum libris physicis
passim collecta:

ET

Sub Praesidio Clarissimi Viri
DN. M. ANTONII (EVONYMI,
Teucheni Carinthorum, Logices & Ethi-
ces Professoris publ.

*Ad discutiendum & defendendum in scholis
Philosophicis Inclytæ Academiae VVitebergensis
proposita*
à

M. MARTINO HILVVIGIO, Boles-
laviensi Silesio: Reuerendi Dn. D. Salo-
monis Gesneri priuigno.

*Habebitur disputatio 4. Cal. Julij, in Collegio
novo, hora 6. matutina.*

VVITEBERGÆ,
Typis Wolffgangi Meisneri.
ANNO M. D. XCV.

*de gen
anima
utari
na / ij
s. mes*

